

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR**

NAZMİ ÖZCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/10145

Karar Tarihi : 30/4/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Hüsamettin UĞUR

Vekili : Av. Dilara UĞUR

2. Nazmi ÖZCAN

3. Kamil ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; infaz hâkimliğine yapılan şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular somut olaya konu olay tarihleri itibarıyla ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır.

3. Başvurucular; açık ve kapalı görüşler ile avukatla olan görüşmelerin kayıt altına alınması, berber, sosyal, kültürel, spor ve eğitim faaliyetlerin kısıtlanması, telefon görüşmelerinin dinlenmesi gibi ceza infaz uygulamalarının bir veya birkaçına karşı infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurarak uygulamaların kaldırılması veya kayıtların silinmesi taleplerinde bulunmuştur.

4. İnfaz hâkimlikleri; başvuruçuların şikâyetlerini somut olarak ortaya koyamadıkları, genel nitelikteki taleplerinin yargı makamlarınca değerlendirilmesinin idarenin yerine geçerek işlem tesis edilmesi anlamına geleceği gerekçeleriyle veya salt idarenin verdiği karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar doğrultusunda ret, esasa girilmeksizin ret veya karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Anılan kararlar itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

5. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuru sahiplerinin taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/10319, 2021/19645 ve 2022/68216 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2021/10145 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkı ve Haberleşme Hürriyeti ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Somut olayda başvuru sahipleri; açık görüş, kapalı görüş ve avukatla yapılan görüşmelerin dinlenerek kaydedilmesine ilişkin ceza infaz kurumu uygulamalarının bir kısmına veya tamamına karşı yargı yoluna başvurmuştur. Başvuru sahipleri, şikâyet ettikleri uygulamaların özel hayata saygı hakkını ve haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvuru sahiplerinin haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvuru sahipleri Nazmi Özcan ve Hüsamettin Uğur, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri iddiaları yinelemiştir. Diğer başvuru sahibi Kamil Özdemir ise Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, infaz hâkimliklerinin davanın esasına ilişkin inceleme yapmaktan imtina ettikleri anlaşıldığından özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Etkili başvuru hakkı, anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; *Meral Damış Beştaş* (3) [2. B.], B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 37).

11. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir. Dolayısıyla infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurma imkânının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Anılan yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir. Ayrıca mevzuatın yargı merciine başvurma imkânını

ortadan kaldıracak şekilde dar yorumlanmaması, yargı makamlarınca temel hak ve özgürlükleri önceleyen bir yaklaşım içinde olunması etkili başvuru hakkının gereklerinin sağlanması açısından önem arz etmektedir (ilkelerin detayı için bkz. *Meral Damış Beştaş* (3), §§ 35-42).

12. Bununla birlikte 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Anayasa Mahkemesi hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliklerine yaptıkları şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesini temel hak ve hürriyetlerle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. özel hayata saygı hakkı yönünden *Meral Damış Beştaş* (3); aile hayatına saygı hakkı yönünden *Fatih Elgin* [1. B.], B. No: 2019/38512, 16/11/2022; *Meryem Akay* [2. B.], 2021/56509, 24/10/2024; kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden *Uğur Eldemir* (2) [1. B.], B. No: 2018/26139, 15/3/2022; haberleşme hürriyeti yönünden *Fatih Yarımbaş* [1. B.], 2019/39172, 4/10/2023).

13. Somut olayda başvuru sahiplerinin şikâyetleri esasa girilmeksizin yargı makamları tarafından reddedilmiştir. Ret kararlarının ilgili mevzuatı gözetken yeterli gerekçeler içermediği, ayrıca başvuru sahiplerinin iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmıştır. İtiraz kanun yolunda da ağır ceza mahkemelerince bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar verilmemiştir. Bu bağlamda somut başvuruda yukarıda aktarılan ilkeler ve karar sonuçlarından ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Neticede başvuru sahiplerine, özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti kapsamında olduğunu ileri sürdükleri müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu Hüsamettin Uğur, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi *Ahmet Kartalkuş* kararında ilk bakışta ulaşılabılır olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (*Ahmet Kartalkuş* [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespitini istemiştir. Bunun yanında başvurucular Hüsamettin Uğur 100.000 TL manevi, Kamil Özdemir tazminat türü belirtmeksizin 1.000.000 TL, Nazmi Özcan ise iki ayrı başvurusuyla toplam 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucuların denetimli serbestlik veya tahliye yoluyla serbest bırakıldıkları, dolayısıyla iddialarıyla ilgili olarak yargı mercileri tarafından bir karar verilebilmesinin artık mümkün olmadığı dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Öte yandan somut olay bağlamında ihlalin tespit edilmesinin başvurucuların uğradığı manevi zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Hüsamettin Uğur yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuru Hüsamettin Uğur'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ödemiş İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2004, K.2020/2275), Ödemiş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/79 D.İş); Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1639, K.2020/1718), Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/11 D.İş); Çanakkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1989, K.2020/2132), Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1575 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİÇİYLE karar verildi.